

УДК 793. 3 (07)

Анастасія Криворотенко

**РОЗВИТОК ТВОРЧОЇ ІНДИВІДУАЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ
У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІН
ХОРЕОГРАФІЧНОГО ЦИКЛУ**

У статті представлено розвиток творчої індивідуальності майбутнього вчителя хореографії. Проаналізовано поняття індивідуальності, творчості, розвитку. Автором розглянуто розвиток творчої індивідуальності майбутніх вчителів хореографії в процесі вивчення дисциплін «Теорія та методика історико-побутового танцю», «Тренаж» та під час проходження практики у загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладах, а також описано деякі ефективні методи навчальної хореографічної діяльності. Крім того, наголошено на значенні самостійної роботи студентів для розвитку їх творчої індивідуальності.

Ключові слова: *індивідуальність, творчість, творча індивідуальність, розвиток, творча діяльність, дисципліни хореографічного циклу, самостійна робота, майбутній вчитель хореографії.*

В статтє представлено развитие творческой индивидуальности будущего учителя хореографии. Проанализировано понятие индивидуальности, творчества, развития. Автором рассмотрено развитие творческой индивидуальности будущих учителей хореографии в процессе изучения дисциплин «Теория и методика историко-бытового танца», «Тренаж» и во время прохождения практики в общеобразовательных и внешкольных учебных заведениях, а также описаны некоторые эффективные методы учебной хореографической деятельности. Кроме того, отмечается значение самостоятельной работы студентов для развития их творческой индивидуальности.

Ключевые слова: *индивидуальность, творчество, творческая индивидуальность, развитие, творческая деятельность, дисциплины хореографического цикла, самостоятельная работа, будущий учитель хореографии.*

In the article the development of the creative individuality of the future teacher of choreography in general is presented. The notions of individuality, creativity and development in terms of the different sciences are analyzed. The driving forces of the development of the personality are determined. The author deals the development of the creative individuality of the future teachers of choreography in the process of studying subjects «Theory and Methods of Historical and Household Dance», «Exercises» and during their practice in schools and out-of-school educational institutions, and some effective methods of the learning choreography activity are described. Additionally, the importance of self-study students for the development of their creative

individuality is stressed. Also in the article the immediate prospects of the researching are outlined.

Key words: *individuality, creativity, creative individuality, development, creative activity, disciplines of choreographic cycle, self-studying, future teacher of choreography.*

Сучасні складні соціальні процеси зумовлені значними постійними змінами у житті нашого суспільства. Людство невпинно розвивається, з чим пов'язаний пошук нових шляхів вирішення проблем, засобів здійснення різноманітних перетворень в усіх сферах життєдіяльності. Для цього необхідна безпосередня участь в цьому процесі всіх членів суспільства, зокрема активних, ініціативних, креативних особистостей, з яскраво вираженою творчою індивідуальністю, які можуть нестандартно підходити до вирішення різних проблемних ситуацій. Творчі особистості формуються безпосередньо у процесі навчання і виховання, а також систематичної творчої діяльності. На сучасному етапі розвитку людства творчість необхідна у всіх сферах діяльності, однак найбільше вона пов'язана з мистецтвом і розвивається завдяки йому, зокрема хореографії, комплексному виду мистецтва. Розвиток творчого учня неможливий без творчого учителя. А творчі вчителі хореографії формуються під час навчання у ВНЗ у процесі вивчення хореографічних дисциплін. Тому означена проблема є досить актуальною.

Проблему творчості та творчої діяльності розглядають багато вчених, зокрема О. Брушлінський, Н. Ваганова, О. Васильєва, О. Губенко, Ю. Кулюткін, В. Моляко, С. Сисоєва та ін. Вплив танцювальної творчості на розвиток творчої індивідуальності у своїх працях досліджують такі науковці: О. Кульчицька, Т. Морозовська, А. Тараканова, А. Шевчук та ін.

Проблема індивідуальності глибоко досліджувалася зарубіжними та вітчизняними науковцями у сфері філософії, психології, педагогіки. Зокрема над нею працювали Б. Ананьєв, Є. Ільїн, В. Мерлін, Г. Олпорт, О. Отич, О. Пехота, Я. Пономарьов, В. Штерн, К. Юнг та ін.

Особливості професійної підготовки педагога-хореографа у своїх працях досліджують Т. Благова, Н. Горбатова, Б. Колногузенко, Ю. Куцевляк, Т. Медвідь, О. Таранцева, Д. Шариков та ін.

З огляду на це, проблема розвитку творчої індивідуальності майбутніх вчителів хореографії потребує більш детального вивчення.

Метою статті є аналіз розвитку творчої індивідуальності студентів у процесі вивчення дисциплін хореографічного циклу.

Надзвичайний вплив мистецтва, зокрема хореографічного, на особистість людини прослідковувався в різні часи. Як зазначає О. Отич, залежно від історичної епохи та пануючої філософської й освітньої парадигми розуміння впливу мистецтва на формування особистості радикально змінювалося: від забезпечення єдності фізичної та духовної краси людини в античні часи, гармонії її з Божественним духом у часи Середньовіччя, злагодженості функціонування механізмів тіла і душі

людини-машини у добу Просвітництва – до всебічного і гармонійного розвитку усіх сутнісних сил особистості у ХХ столітті. При цьому визначальними умовами і головними чинниками художньо-творчого розвитку людини завжди визнавалися мистецька освіта та художньо-естетичне виховання, метою яких проголошувався загальнокультурний і творчий розвиток особистості, пробудження в неї інтересу до творів мистецтва, формування здатності до власної творчої мистецької діяльності, в якій виявляється її неповторна творча індивідуальність [5, с. 50].

Розглянемо різні підходи до визначення поняття «індивідуальність». З точки зору філософії, індивідуальність – це неповторний самотутній спосіб буття конкретної особистості в якості суб'єкта самостійної діяльності, індивідуальна форма суспільного життя людини [6, с. 206].

С. Головін у психологічному словнику трактує її як людину, яка характеризується з боку своїх соціально значущих відмінностей від інших людей; своєрідність психіки і особистості індивіда, її неповторність [2, с. 196].

Педагогічний словник С. Гончаренка описує індивідуальність як сукупність рис, що визначають самотутність людини, її відмінність від інших людей; своєрідність психіки та особистості індивіда, її неповторність [3, с. 144].

Процес розвитку творчої індивідуальності неможливий без творчості, яка досліджується вченими у різних галузях. Зокрема, з точки зору філософії, творчість – це процес людської діяльності, під час якого створюються якісно нові матеріальні і духовні цінності. Творчість являє собою здатність людини створювати (на основі пізнання закономірностей об'єктивного світу) нову реальність, що задовольняє різноманітні потреби суспільства [6, с. 554].

У психологічному словнику це поняття трактується як психічний процес створення нових матеріальних і духовних цінностей [2, с. 694]. А з точки зору педагогіки, творчість розглядається як людська діяльність, здатна породжувати якісно нові матеріальні та духовні цінності суспільного значення [3, с. 326].

На основі аналізу понять «індивідуальність» та «творчість» творчу індивідуальність можна визначити як сукупність рис людини, її задатків, здібностей, умінь і навичок, за допомогою яких відбувається створення чогось оригінального, досі невідоме, по-новому підходить до розв'язання будь-яких завдань.

Проблема розвитку творчої індивідуальності у вищій школі постає досить гостро. Розглянемо різні підходи до визначення поняття «розвиток».

З філософської точки зору, за визначенням Б. Юдіна, розвитком можна назвати закономірну, направлену якісну зміну матеріальних та ідеальних об'єктів [6, с. 479].

У психологічному словнику С. Головіна це поняття визначається як процес і результат переходу до нового, більш досконалого якісного стану, від простого – до складного, від нижчого – до вищого [2, с. 570].

З точки зору педагогіки, за С. Гончаренком, розвиток особистості є процесом формування особистості як соціальної якості індивіда в результаті його соціалізації і виховання [3, с. 289].

Джерелом і внутрішнім змістом розвитку є такі внутрішні і зовнішні суперечності: процеси збудження і гальмування; в емоційній сфері – задоволення і незадоволення, радість і горе; між спадковими даними і потребами виховання; між рівнем розвитку особистості й ідеалом; між потребами особистості та моральним обов'язком; між прагненням особистості та її можливостями [7, с. 45]. Тому можна вважати, що «двигуном» розвитку є саме певні суперечності, що дають поштовх до самовдосконалення.

Освітній процес, зокрема у вищій школі, неможливий без творчої діяльності. Згідно статті 47 Закону України «Про вищу освіту» освітній процес – це інтелектуальна, творча діяльність у сфері вищої освіти і науки, що провадиться у вищому навчальному закладі (науковій установі) через систему науково-методичних і педагогічних заходів та спрямована на передачу, засвоєння, примноження і використання знань, умінь та інших компетентностей у осіб, які навчаються, а також на формування гармонійно розвиненої особистості [4].

Саме творчій діяльності у вищому педагогічному навчальному закладі у процесі підготовки майбутніх вчителів хореографії приділяється особлива увага. Ця діяльність відбувається безпосередньо під час хореографічної діяльності.

Як зазначає Т. Благова, підготовка сучасних фахівців-хореографів передбачає формування міцної теоретичної бази знань, широкого спектру практичних умінь та навичок, необхідних у майбутній професії. Вона має комплексну структуру, будується на основі взаємодії різних видів хореографічної діяльності за умов глибокого й ефективного поєднання інформаційної та творчої функцій навчання [1, с. 72.].

До основних дисциплін хореографічного циклу можна віднести наступні: «Теорія та методика класичного танцю», «Теорія та методика народно-сценічного танцю», «Теорія та методика українського народного танцю», «Теорія та методика історико-побутового танцю», «Теорія та методика сучасного танцю», «Теорія та методика сучасного бального танцю», «Історія хореографічного мистецтва», «Мистецтво балетмейстера», «Ансамбль», «Підготовка концертних номерів», «Тренаж».

Зокрема, розглянемо процес розвитку творчої індивідуальності студентів-хореографів під час вивчення дисциплін «Теорія і методика історико-побутового» танцю і «Тренаж» в Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини.

Дисципліна «Теорія і методика історико-побутового» має на меті вивчення танцювальної культури різних історичних епох. На цих заняттях, окрім отримання теоретичного матеріалу, практичного показу різноманітних елементів та комбінацій, студенти мають змогу проявити себе як творчі особистості. У процесі вивчення такого танцю, майбутні вчителі

хореографії отримують наступні завдання:

- 1) самостійне удосконалення вивчених танцювальних елементів певної епохи;
- 2) постановка власних хореографічних композицій (дуетних і групових) на основі вивченої хореографічної лексики;
- 3) створення хореографічного образу відповідно до теми творчого завдання.

Підсумком такої роботи є виконання групового індивідуально-навчального завдання – постановки сюжетної композиції на основі елементів історико-побутового танцю зі створенням відповідного хореографічного образу.

Навчальна дисципліна «Тренаж» є практичною, спрямованою на фізичний розвиток тіла танцівника, удосконалення техніки виконання хореографічних елементів, однак на заняттях обов'язково присутній елемент творчості. Студенти отримують творчі завдання, у процесі виконання яких мають у повній мірі застосувати на практиці усі набуті знання і вміння. Зокрема, наприкінці курсу індивідуальним навчально-дослідним завданням є створення власного авторського тренажу для розвитку усіх груп м'язів.

Оскільки для ефективного розвитку необхідний своєрідний поштовх (розв'язання певних завдань, вирішення суперечностей), на нашу думку, необхідно застосовувати метод створення «екстремальної» ситуації – виконання творчого завдання за короткий проміжок часу. Як показує практика, у більшості випадків студенти активізуються, коли їх поставлено в обмежені часові рамки, та показують гарний результат.

Для розвитку творчої індивідуальності майбутніх вчителів хореографії дуже важливою є навчальна та виробнича практика у загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладах. Саме під час цього виду діяльності студенти можуть проявити себе як повноцінні вчителі, поглибити і закріпити теоретичні знання та застосовувати їх під час виконання конкретних педагогічних завдань.

Під час практики студенти залучаються до педагогічної діяльності та навчально-виховної роботи: спостерігають за навчально-виховним процесом, проводять уроки хореографії та допомагають у підготовці виховних заходів, працюють над хореографічними постановками для дітей, співпрацюють з керівництвом закладу, класними керівниками, вчителями хореографії.

У процесі здійснення практичних завдань, як учителі хореографії, студенти-практиканти мають можливість розвивати у собі творчу індивідуальність, а саме: якнайкраще проявити свої творчі здібності; мудро, активно і сміливо діяти у складних педагогічних ситуаціях; проявляти ініціативу під час проведення різноманітних заходів та, в цілому, творчо підходити до будь-яких поставлених завдань.

Для студентів хореографічної спеціальності надзвичайно важливою формою навчальної діяльності є самостійна робота. Саме під час

самостійної роботи визначається активність та ініціативність студентів у процесі опрацювання теоретичного матеріалу, удосконалення техніки виконання хореографічних елементів, комбінацій та етюдів, створення власних постановок, робота над акторською майстерністю.

Як зазначає Т. Благова, ефективність самостійної роботи залежить від активності самого студента, сформованості професійної спрямованості, рівня розвитку пізнавального інтересу, а також умінь самостійно працювати з літературою, електронними інформаційними ресурсами, організувати себе на процес пізнання в цілому [1, с. 74].

Отже, творчою індивідуальністю можна вважати усі ті риси і якості особистості, які дозволяють нестандартно мислити, яскраво проявляти себе у різних сферах діяльності та креативно розв'язувати різноманітні ситуації. На нашу думку, творча індивідуальність формується під час навчання і виховання у процесі життєдіяльності, однак найкраще розвивається у процесі вивчення дисциплін хореографічного циклу, зокрема таких як «Теорія і методика історико-побутового танцю» і «Тренаж», а також під час проходження практики у загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладах.

У подальшому планується розробка структури творчої індивідуальності майбутнього вчителя хореографії, а також створення програм її розвитку у процесі вивчення студентами дисциплін хореографічного циклу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Благова Т. О. Особливості професійної підготовки майбутніх учителів-хореографів у системі педагогічної освіти / Благова Т. О. // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. – 2010. – Випуск 50. – С. 72–76. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eprints.zu.edu.ua/id/eprint/4256>
2. Головин С. Словарь практического психолога / Головин С. – Новосибирск, 2010. – 836 с. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.slovo.yaхu.ru>
3. Гончаренко С. Український педагогічний словник / Гончаренко С. – К. : Либідь, 1997. – 375 с.
4. Закон України «Про вищу освіту». – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
5. Отич О. М. Мистецтво у розвитку творчої індивідуальності майбутнього педагога професійного навчання: Комплекс навчально-методичного забезпечення викладання психолого-педагогічних дисциплін: У 3-х ч. / Отич О. М. – Полтава : ІнтерГрафіка, 2006. – Ч. II. – Лекції з педагогіки. – 150 с. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/2782>
6. Философский словарь / Под ред. И. Т. Фролова. – 7-е изд., перераб. и доп. – М. : Республика, 2001. – 719 с.
7. Фіцула М. М. Педагогіка: Навчальний посібник для студентів вищих педагогічних закладів освіти / Фіцула М. М. – К. : Видавничий центр «Академія», 2002. – 528 с.